

ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМ. ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ

Ступінь вищої освіти	бакалавр	Форма навчання	денна/ заочна	Навчальний рік/ семестр	2020-2021 н.р. перший рік 1 семестр
----------------------	----------	----------------	------------------	----------------------------	---

Силабус

Назва навчальної дисципліни	Сучасна українська літературна мова Фонетика. Фонологія. Графіка. Лексикологія.
Кафедра	філології
Освітня програма	Українська мова і література та зарубіжна література
Тип дисципліни, кількість кредитів та годин	Тип дисципліни: обов'язкова Кількість кредитів: 6 Кількість годин: 180 Лекційні заняття: 30 (заочна - 12) Практичні заняття: 60 Самостійна робота: 90 (заочна - 168)
Викладач(і) відповідальний(і) за викладання навчальної дисципліни (імена, прізвища, наукові ступені і звання, адреса електронної пошти викладача/ів)	Джанда Галина Богданівна старший викладач dzsandag@gmail.com посилання на курс в Classroom консультації щоп'ятниці 15.00-16.30 або за домовленістю чи електронною поштою
Пререквізити навчальної дисципліни	Вивчення навчальних дисциплін: «Вступ до мовознавства», «Старослов'янська мова», «Історія України», «Давня українська література», «Усна народна творчість (український фольклор)», систематичне застосування міжпредметних зв'язків та використання суміжної за змістом інформації сприяють глибокому й свідомому засвоєнню навчальної дисципліни.
Анотація дисципліни, мета та очікувані програмні результати навчальної дисципліни, основна тематика дисципліни	Навчальна дисципліна охоплює вивчення таких розділів українського мовознавства: Фонетика, Фонологія, Орфоєпія, Графіка, Орфографія, Лексикологія, Лексикографія. <i>Мета викладання:</i> сформувати цілісний науковий погляд на мову як знакову систему, засвоїти теоретичні відомості основних розділів науки про мову, про звукову будову сучасної української літературної мови, її самобутність, зокрема вивчити умови і способи творення мовних звуків, їхні акустичні, артикуляційні властивості; простежити фонемні зміни, чергування голосних і приголосних, взаємозв'язок і взаємозумовленість звукових змін; зв'язки між звуковою і писемною формами мови; з'ясувати роль звуків у розрізнюванні значущих елементів мови, розглянути будову

складу, особливості наголосу та інтонації української мови; виробити уміння й навички фонетичного, фонологічного, орфоепічного, графічного, орфографічного і лексичного аналізу слів з історичними коментарями.

Завдання навчальної дисципліни в теоретичному аспекті полягає в актуалізації знань про фонетичну, фонологічну, графічну і лексикологічну системи сучасної української літературної мови; вивченні історії виникнення української мови і писемності; засвоєнні специфіки зв'язків і залежностей у системі лінгвоодиноць, формуванні вмінь і навичок визначення й характеристики слова за ознаками активного й пасивного функціонування шляхом використання відповідної інформації з наукової літератури і словників; з'ясувати лінгвістичну природу фразеологізмів.

Програмні результати навчання:

здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти повинні оволодіти загальнонауковими та спеціальними філологічними методами аналізу лінгвістичних одиниць, методами й методикою дослідження мови; набутти загальних і фахових компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК)

1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку мови, її місця у загальній системі знань.
3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
4. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.
5. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
6. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
8. Набуття навичок використання інформаційних і комунікаційних технологій.
9. Здатність проведення досліджень на належному рівні.

Фахові компетентності (ФК)

1. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.
2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, історію формування, становлення та розвитку української мови, її природу, функції, рівні.
3. Усвідомлення основних наукових засад української мови на фонетичному та лексичному рівнях.

4. Володіння основними формами українського мовленнєвого етикету, навичками техніки і культури усного та писемного мовлення.

5. Знання орфоепічних та лексичних нормам сучасної української літературної мови, наукових принципів сучасного правопису та використання їх у процесі комунікації;

6. Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди мови, описувати соціолінгвальну ситуацію.

7. Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мову в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.

8. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних фактів.

9. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

10. Усвідомлення засад і технологій створення текстів різних жанрів і стилів державною мовою.

11. Здатність здійснювати лінгвістичний аналіз текстів різних стилів і жанрів, користуватися довідковою літературою та різними лінгвістичними словниками.

12. Здатність до надання консультацій з дотримання норм літературної мови та культури мовлення.

13. Здатність до організації ділової комунікації.

14. Здатність будувати та здійснювати власну нормативну мовленнєву поведінку відповідно до реальних ситуацій спілкування, передусім професійного спілкування.

Програма навчальної дисципліни містить 3 змістовні модулі:

Змістовий модуль 1.

Фонетика і фонологія сучасної української літературної мови.

Тема 1. Сучасна українська літературна мова як навчальна дисципліна. Походження, формування і розвиток української мови.

Тема 2. Поняття про фонетику сучасної української літературної мови. Акустичний, анатомо-фізіологічний, лінгвістичний аспекти вивчення мовного звука.

Артикуляційні особливості голосних і приголосних звуків.

Тема 3. Фонетика і фонологія. Фонологічна система сучасної української літературної мови, її національна специфіка.

Тема 4. Звукові і фонемні зміни в мовленнєвому потоці.

Тема 5. Чергування фонем і їх варіантів.

Тема 6. Сегментні і суперсегментні одиниці.

Фраза, такт, фонетичне слово, склад, звук як сегменти мовленнєвого потоку. Наголос та інтонація - суперсегментні одиниці.

	<p>МКР1. Письмова робота, виконання тестових завдань відкритої та закритої форми; фонетична транскрипція тексту. [20 балів]</p> <p>Змістовий модуль 2.</p> <p>Орфоепія, графіка і орфографія. Принципи українського правопису.</p> <p>Тема 7. Орфоепія, графіка і орфографія. Український алфавіт. Історія формування і становлення.</p> <p>Тема 8. Принципи українського правопису. Правописні дискусії наприкінці ХХ століття. Шляхи вдосконалення українського правопису на сучасному етапі. Аналіз орфографічних словників.</p> <p>МК2. Захист групового творчого проекту «Графіка української мови: етапи розвитку цілісної системи знаків і правопису. Презентація в Power Point форматі. [10 балів]</p> <p>Змістовий модуль 3.</p> <p>Лексикологія, фразеологія та лексикографія сучасної української літературної мови.</p> <p>Тема 9. Лексикологія як лінгвістична дисципліна, предмет і завдання лексикології. Аспекти лексикологічних досліджень.</p> <p>Тема 10. Слово як одиниця лексичного рівня мови Лексичне значення слова. Багатозначність слова (полісемія).</p> <p>Тема 11. Явище омонімії. Проблема розмежування омонімії й полісемії.</p> <p>Тема 12. Лексико-семантична парадигма. Поняття про семантичне поле і лексико-семантичну групу (ЛСГ). Найважливіші відношення між їх членами: синонімія, гіпонімія, антонімія і конверсія..</p> <p>Тема 13. Лексичні шари української лексики з погляду її походження, сфер вживання. Класифікація запозичень. Активна і пасивна лексика. Стилїстична диференціація лексики української мови.</p> <p>Тема 14. Фразеологія як лінгвістична дисципліна. Предмет вивчення фразеології. Проблема класифікації фразеологічних одиниць.</p> <p>Тема 15. Історія української лексикографії. Найдавніші українські словники. Українська лексикографія ХІХ-ХХ ст. Сучасний стан лексикографії в Україні. Типологія словникової продукції.</p> <p>МКР3. Письмова робота, розгорнуті відповіді на запитання, лексичний аналіз тексту [30 балів].</p> <p>Підсумковий контроль: екзамен за білетами в усно-письмовій формі. [40 балів].</p> <p><i>Результати екзамену оцінюються від 0 до 40 балів. Екзамен вважається складеним, якщо студент набрав не менше 20 балів. У разі, коли відповіді студента оцінені менш ніж у 20 балів, він отримує незадовільну оцінку за результатами екзамену.</i></p>
	<p>Контроль навчальних досягнень здобувачів вищої освіти проводиться відповідно до критеріїв оцінювання теоретичної</p>

Критерії контролю та оцінювання результатів навчання	<p>і практичної підготовки та охоплює поточний контроль (усне та письмове опитування, самоконтроль, захист самостійних робіт, презентації, тестове опитування, творчі проекти) - 30%, проміжний контроль (модульні контрольні роботи) - 30%, підсумковий контроль у формі екзамену – 40%.</p> <p>Загальна підсумкова оцінка з дисципліни складається за методикою накопичування балів за результатами поточного та підсумкового контролю знань.</p>
	<p><i>Оцінювання результатів</i> навчання проводиться за 100-бальною шкалою.</p> <p>100 - 90 балів Студент вільно володіє навчальним матеріалом, висловлює свої думки, робить аргументовані висновки, рецензує відповіді інших студентів, творчо виконує індивідуальні та колективні завдання; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань. Студент може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує завдання, не передбачені навчальною програмою; вільно використовує знання для розв'язання поставлених перед ним завдань.</p> <p>89 – 82 балів Студент вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає незначні огріхи у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці. Студент за зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; має стійкі навички виконання завдання.</p> <p>81-75 балів Студент добре володіє навчальним матеріалом на рівні запам'ятовування відтворює значну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, добре знає основні поняття навчального матеріалу. Студент виконує практичні завдання за зразком, має елементарні, нестійкі навички виконання завдань.</p> <p>74 - 64 балів Студент володіє навчальним матеріалом поверхово, фрагментарно, на рівні запам'ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу з окремими порушеннями логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу. Студент має елементарні, але нестійкі навички виконання завдань; практичні завдання за зразком виконує з помилками.</p> <p>63 - 60 балів Студент має фрагментарні знання (половину) при незначному загальному обсязі навчального матеріалу; під час відповіді допускає окремі помилки. Студент має нестійкі навички виконання завдань; для виконання практичних завдань за зразком потребує додаткового пояснення викладача; допускає помилки.</p> <p>59 - 35 балів Студент має поверхові знання (менше половини) при незначному загальному обсязі навчального матеріалу; під час відповіді</p>

	<p>допускає суттєві помилки. У студента відсутні сформовані уміння та навички; студент виконує тільки частину завдання за допомогою викладача.</p> <p>34 - 0 балів</p> <p>Студент не володіє навчальним матеріалом.</p> <p>Студент виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача.</p>
<p>Політика дисципліни, технічне та програмне забезпечення дисципліни</p>	<p>Відвідування навчальних занять обов'язкове, основні вимоги до студентів: активність на практичних заняттях, дедлайн, відпрацювання пропущених занять, допуск до підсумкового контролю;</p> <p>дотримання правил академічної доброчесності: самостійне виконання навчальних і контрольних завдань; правильне цитування з посиланням на автора, посилання на джерела інформації.</p> <p>Навчальні заняття проводяться в спеціалізованих кабінетах, обладнаних мультимедійними проекторами; в закладі забезпечено необмежений вільний доступ до інформаційних ресурсів.</p> <p>При дистанційній або змішаній формах навчання використовується інструментарій платформи Google Classroom</p> <p>Навчальні ресурси: презентації лекцій, плани практичних занять, методичні вказівки та практичні рекомендації до виконання завдань на сторінці курсу в Google Classroom, методичні рекомендації до підготовки і захисту творчих проєктів, виконання самостійної роботи.</p>
<p>Базова література навчальної дисципліни та інші інформаційні ресурси</p>	<p>Базова література.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сучасна українська літературна мова / [Грищенко А.П., Мацько Л.І., Плющ М.Я. та ін.] ; за ред. А. П. Грищенка. - 3-тє вид., допов.- К.: Вища школа, 2002. - 439с. 2. Сучасна українська мова. Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. / О.І. Бондар, Ю.О. Карпенко, М.Л. Микитин-Дружинець. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 368 с. 3. Сучасна українська літературна мова / Венжинович Н.Ф.: Навч. посібник — К.: Знання, 2008. — 304 с. 4. Сучасна українська літературна мова / за ред. С. О. Карамана. - К.: Літера, 2011. - 560 с 5. Сучасна українська мова: Лексикологія. Фонетика / За ред. А.К. Мойсієнка. - К : Знання, 2013. – 249 с. 6. Сучасна українська літературна мова : підруч. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл. / [М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас та ін.] ; за ред. М.Я. Плющ. – 7-ме вид., стер. – К. : Вища шк., 2009. – 414 с. 7. Жовтобрюх М.А. Курс сучасної української літературної мови / М.А. Жовтобрюх, Б.М. Кулик. – [4-е вид.]. – К. : Вища школа, 1972. – 402 с. 8. Зубков М. Сучасний український правопис: Комплекс.

- довід. / М. Зубков. – Х.:Торсінг, 2002. – 208 с.
9. Тоцька Н.І. Голосні фонемі української літературної мови. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1973. – 192 с.
  10. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова. Фонетика, орфоепія, графіка, орфографія / – К.: Вища шк., 1981.
  11. Український правопис / НАН України, Ін-т мовознавства ім. Потебні; Інститут української мови. – К.: Наукова думка, 2012. - 236 с.
  12. Чак Є. Складні випадки правопису та слововживання /Є. Чак – К.: А.С.К., 1998. – 172 с.
  13. Шевельов Ю. Історична фонологія української мови. – Харків, 2002. – 1054 с.

Словники

1. Бурячок А.А. Орфографічний словник української мови / АА. Бурячок. – К.: Наук. думка, 2002. – 464 с.
2. Ганич В.О. Словник лінгвістичних термінів / В.О. Ганич, І.С. Олійник. – К.: Вища школа, 1985. – 360 с.
3. Головащук С.І. Словник наголосів. – К.: Наук. думка, 2003. – 320 с.
4. Головащук С.І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. – К., 2000.
5. Головащук С.І. Орфографічний словник української мови / Уклад.: С.І.Головащук, М.М.Пещак, В.М. Русанівський, О.О.Тараненко. – К.: Довіра, 1999. – 989 с.
6. Головащук С.І. Складні випадки наголошення: Словник-довідник. – К.: Либідь, 1995. –192 с.
7. Єрмоленко С.Я. Українська мова : короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / [С. Я. Єрмоленко, С.П. Бибик, О.Г. Тодор] ; за ред. С.Я. Єрмоленко. – К. : Либідь, 2001. – 222 с.
8. Івченко А. Новий орфографічний словник української мови / А. Івченко. – Л.: Кальварія, 2002. – 532 с.
9. Карпіловська Є.А. Кореневий гніздовий словник української мови: гнізда слів з вершинами – омографічними коренями / Карпіловська Є.А. – К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2002. – 912 с.
10. Українська мова. Енциклопедія / [редкол.: В.М. Русанівський, О.О. Тараненко (співголови), М. П. Павлюк та ін.]. – К. : “Укр. енцикл.”, 2000. – 752 с.
11. Шевчук С.В. Разом, окремо, через дефіс: Слов.-довід. / С.В. Шевчук. – К: А.С.К., 2003. 416 с.
12. Словник української мови у 20 томах.- Том перший-десятий - К.: Український мовно-інформаційний фонд НАН України. 2013 – 2019.

Додаткова література

1. Антисуржик: Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити: Посібник / Заг. ред. О. Сербенської. – Л., 1994.
2. Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо. – К., 1991 (та ін. видання).
3. Волощак М. Неправильно – правильно: Довідник з українського слововживання. За матеріалами ЗМІ. – К., 2000.
4. Пономарів О. Д. Культура слова: Мовностилістичні поради. – К., 2003.

Електронні ресурси

1. <http://www.nbu.gov.ua/>
2. <http://www.mova.info/>
3. <https://ukrainskamova.com/>
4. <http://mova.info/pidruchn.aspx>
5. <http://ulif.org.ua>
6. <http://www.slovnyk.net/>
7. <https://services.ulif.org.ua/expl/Entry/index?wordid=1&page=0>
8. <http://perevod.uaportal.com/>
9. <http://uk.wikipedia.org/wiki/>